

Η πνευματική πραγματικότητα του Μοναχισμού

/ [Ορθόδοξες Προβολές](#)

Του Κρικώνη Χρίστου, Ομ. Καθηγητού Θεολογικής Σχολής Α.Π.Θ.

Γενικές παρατηρήσεις για τὸν Μοναχισμό

Ὁ Ὁρθόδοξος Μοναχισμός, πολυδιάστατη πνευματικὴ ἐνότητα στὴ μακραίωνη ἱστορικὴ πορεία του, ἀπετέλεσε μεγάλης σημασίας πραγματικότητα, ἀνέδειξε τὰ καλύτερα πνευματικὰ ἐπιτεύγματα, παρουσίασε τὰ εὐγενέστερα πολιτιστικὰ δημιουργήματα τῆς ἀνθρώπινης σοφίας καὶ γενικὰ ὑπῆρξε φορέας πνευματικότητας, παράγων πολιτισμοῦ καὶ κοινωνικῆς προσφορᾶς. Ὡς ἐκ τούτου ἐπέσυρε τὴν προβολὴ πολλῶν καὶ προκάλεσε τὸ ἐνδιαφέρον γενικότερα ὁλοκλήρου τοῦ πνευματικοῦ καὶ μὴ κόσμου.

Παράλληλα ὅμως εἶχε καὶ ἀρνητικὲς κριτικὲς ἀξιολογήσεις μὲ συχνὰ

υποκειμενικές, προσωπικές και ένιοτε προκατειλημμένες εκτιμήσεις, αναφερόμενες σε κάποιες σκιερές πλευρές και μεμονωμένες ατομικές παρεκκλίσεις τῆς κυρίας αποστολῆς του· φαινόμενα τὰ ὅποια εἶναι λογικὸ νὰ διαπιστώνονται σε κάθε ἀνθρώπινη κοινωνικὴ ὁμάδα.

Οἱ ἀντιμοναχικές, ἀντικρουόμενες πολλὲς φορὲς καὶ παρεξηγημένες, κριτικὲς ἔφθασαν στὸ σημεῖο νὰ χαρακτηρίζουν τὸν Μοναχισμό ὡς ἄρνηση ζωῆς, ὡς φυγὴ ἐκ τοῦ κόσμου καὶ τοὺς μοναχοὺς ὡς «ἄχρηστους» γιὰ τοὺς ἑαυτοὺς τους, ἀφοῦ στεροῦνται τῆς δυνατότητος νὰ δημιουργήσουν οἰκογένεια, ἀλλὰ καὶ ὡς ἀντικοινωνικὰ στοιχεῖα, ἀφοῦ στοὺς κοινωνικοὺς ἀγῶνες τῆς καθημερινότητος εἶναι δυνατὸν νὰ στεφανωθοῦν «τὴν νόμιμον ἄθλησιν»· ὅτι ζοῦν ἐκτὸς κοινωνικῆς ζωῆς, στὴν ἀδράνεια καὶ ἀμεριμνησία, μακριὰ ἀπὸ τὴν οἰκογενειακὴ καὶ κοινωνικὴ βιοπάλη!

Ὅμως, γιὰ ὅσους γνωρίζουν τὸν Μοναχικὸ βίον, ὁ Ὁρθόδοξος Μοναχισμὸς δὲν εἶναι ἄρνηση ζωῆς, οὔτε τοῦ κόσμου γενικῶς· εἶναι ἄρνηση τῆς ἁμαρτωλῆς ζωῆς, εἶναι κατάφαση τῆς πραγματικῆς, ἀληθινῆς ἐν Χριστῷ ζωῆς. Στὸν Μοναχικὸ βίον ὅλα ἔχουν ἓνα κύριο σκοπὸ· νὰ ἀνυψώσουν τὴν ψυχὴ στὸν Θεὸ μὲ πνευματικοὺς ἀγῶνες καὶ ψυχοσωματικοὺς πόνους. Προκειμένου νὰ ἐπιτευχθεῖ ὁ ὕψιστος αὐτὸς σκοπός, ἡ ἔνωση μὲ τὸ θεῖον, ἀπαιτεῖται διπλὴ προσπάθεια, – ὡς ψυχοσωματικὴ ὄντότης- ἀπαιτεῖται προσπάθεια τόσο μὲ πνευματικὲς ἀσκήσεις, ὅσο καὶ μὲ σωματικοὺς πόνους, ἐπίμονη προσευχὴ ἀκόμη καὶ γιὰ ἐκείνους ποὺ δὲν προσεύχονται, ἐπίπονη ἐργασία, ἀγρυπνίες μὲ δάκρυα μετανοίας, προσφορὰ ἔργων βοήθειας σὲ ὅσους τὴν χρειάζονται, κοινὴ φιλοξενία καὶ ἄλλα συναφῆ.

Ὁ Μοναχισμὸς εἶναι ἡ πεμπτουσία τῆς χριστιανικῆς διδασκαλίας, ἡ δυναμικότερη καὶ συνεπέστερη αὐτοέκφρασή του.

Ἄλλωστε, ὅπως ἔχει παρατηρηθῆ, τὸ Ἅγιον πάντοτε προκαλοῦσε καὶ προκαλεῖ ἢ τὸ μεγάλο μίσος ἢ τὸν βαθὺ σεβασμό.

Προκαταβολικὰ πρέπει νὰ παρατηρηθεῖ ὅτι δὲν εἶναι εὐκόλο ἓνας ποὺ εἶναι «ἐμπεπλεγμένος ταῖς τοῦ βίου πραγματεΐαις»[1], ζώντας μέσα στὸν κόσμον τὸν ἁμαρτωλὸ καὶ δεχόμενος τὴν ἄμεση ἐπίδρασή του, νὰ ἀναφερθεῖ γιὰ τὸν Μοναχισμό, ὅπου καὶ ἂν ἀκμάζει αὐτός, εἴτε στὸ Ἅγιον Ὅρος, εἴτε στὰ Μετέωρα, εἴτε ἄλλοῦ, πάντως σὲ χώρους, ὅπου κυριαρχεῖ τὸ ἱερὸ καὶ ἐπικρατεῖ τὸ Ἅγιο.

Ὁ Μοναχισμὸς, ὡς μυστικὴ ἀγάπη τοῦ ἀνθρώπου γιὰ τὸν Θεό, ἀνήκει στὴ φύση κάθε ψυχῆς καὶ εἶναι μία βαθειὰ κραυγὴ τοῦ ἀνθρώπου πρὸς τὸν Θεό, εἶναι ἡ τάση καὶ ὁ συνεχὴς ἀγώνας γιὰ τὴν ἔνωσή του μὲ τὸν Θεὸ στὸ πρόσωπο τοῦ ἐνανθρωπήσαντος Θεοῦ Λόγου. Ἔτσι ὁ Χριστὸς γίνεται ὁ σκοπὸς κάθε ἀνθρωπίνης

υπάρξεως.

Στή ζωή τῆς Ἐκκλησίας εἰσέρχεται κανεὶς καὶ ἐπιδιώκει, μὲ τὴν οὐσιαστικὴ συμμετοχὴ τοῦ στὰ μυστήριά της, νὰ ἐνωθεῖ μὲ τὸν Χριστὸ καὶ νὰ θεωθεῖ. Ἄλλωστε ὁ σκοπὸς τῆς υπάρξεως στὸν κόσμον τῆς ἐκκλησιαστικῆς κοινωνίας εἶναι ὁ κάθε ἄνθρωπος νὰ ἐνταχθεῖ στὸ σῶμα τοῦ Χριστοῦ, δηλαδὴ στὴν Ἐκκλησία, γιὰ νὰ μπορέσει νὰ ἐπιτύχει μὲ τὴν «μόρφωσιν τοῦ Χριστοῦ ἐν ἑαυτῷ»[2] τὴν ἐν Ἁγίῳ Πνεύματι θεανθρωποποίησίν του. Μάλιστα ὁ ἄνθρωπος τῆς Ὁρθοδόξου παραδόσεως μόνο μέσα σ' αὐτὸ τὸ πλαίσιο τῆς ἐν Χριστῷ ζωῆς ἢ προσωπικῆ εὐθύνης καὶ ἢ συνεχῆς προσπάθειας τοῦ κάθε πιστοῦ ἐναρμονίζεται μὲ τὴ Θεία Χάρη, ἢ ὁποία ἐνδυναμώνει τὴν ἀνθρώπινη θέληση. Ἡ ἐν Χριστῷ τελείωση προϋποθέτει ἐν Χριστῷ ζωὴ σὲ κάθε διάστασή της. Ἐξω ἀπὸ τὴν κοινωνία τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ σώματος δὲν μπορεῖ νὰ ὑπάρξει δυνατότητα σωτηρίας. Δὲν μπορεῖ νὰ περιμένει κανεὶς τὴ σωτηρία ἀπὸ τὶς δυνάμεις τοῦ κόσμου μὲ τὶς ὁποῖες πολλές φορές ταυτίζεται.

Στὴ γῇ ὑπάρχουν πάντοτε ἄνθρωποι ποὺ δὲν εἶναι διατεθειμένοι, ἀλλὰ ἴσως καὶ δὲν μποροῦν, νὰ συμβιβασθοῦν μὲ τὶς ἀπαιτήσεις μίας ὁργανωμένης κοινωνικῆς ζωῆς μέσα στὴν ὁποία συμβαδίζει μαζὶ μὲ τὴν ἀσφάλεια καὶ τὴν ἄνεση ὁ ἀνταγωνισμός, ἐνίοτε ἀθέμιτος, ἢ ἀπάτη καὶ ἢ ἀνελικρίνεια στὶς προσωπικὲς σχέσεις.

Σ' αὐτὴν τὴν πραγματικότητα οἱ ἄνθρωποι ἀντιδροῦν κατὰ διαφόρους τρόπους καὶ ἀνάλογα μὲ τὴν ψυχοσύμβασή τους, τὴν ἀγωγή καὶ τὸν χαρακτήρα τους.

Ἔτσι: οἱ πιὸ ἀδύναμοι χαρακτηῖρες συντρίβονται κάτω ἀπὸ τὸ βάρος τῶν περιστάσεων, ποὺ ἀντιμετωπίζουν στὴν καθημερινὴ κοινωνικὴ ζωὴ τους.

Οἱ πιὸ θαρραλέοι, ἀκολουθοῦν δρόμους ἐξωκοινωνικοῦς, τοὺς ὁποῖους χαράσσουν εἴτε οἱ ἐπικρατοῦσες κοινωνικοπολιτικὲς συνθῆκες, εἴτε ἡ ἰδιαίτερη νοοτροπία τους.

Ἄλλοι γίνονται ἐπαναστάτες κάθε μορφῆς καὶ τέλος ὑπάρχουν καὶ κάποιοι ἄλλοι, ἀρνούμενοι τὸν κόσμον, ἀναζητοῦν καταφύγιο ἐκεῖ ὅπου διαβλέπουν ὅτι ὑπάρχει ἡρεμία, σταθερότητα καὶ ἀλήθεια, δηλαδὴ κοντὰ στὸν Θεό.

Αὐτοί, συναισθανόμενοι βαθύτατα τὴν ἀγωνία τῆς υπάρξεώς τους σὲ ἓνα κόσμον χαώδη, χωρὶς ἐλπίδα καὶ σταθερὸ φωτεινὸ προσανατολισμό, παίρνουν συχνὰ τὸν δρόμον ποὺ τοὺς ὀδηγεῖ μακρὰν τοῦ κόσμου, γιὰ νὰ ἀναζητήσουν ἐκεῖ καὶ νὰ βροῦν τὴν ἐξωτερικὴ ἀλλὰ κυρίως τὴν ἐσωτερικὴ ἡρεμία, «πρὸς τὸ ἡσυχᾶσαι», νὰ συναντήσουν τὸν ἑαυτὸ τους καί, ὅπως λέγουν «ἐπισκέψασθαι ἑαυτοὺς»[3], γιὰ νὰ συζητήσουν μὲ τοὺς ἑαυτοὺς τους, ἐνώπιον ἐνωπίῳ καὶ προπάντων δὲ γιὰ νὰ μιλήσουν μὲ τὸν Δημιουργό τους, τὸν Θεό. Ἐνώπιον αὐτοῦ, εἶναι ἀποφασισμένοι νὰ

παρουσιάσουν γυμνή καὶ ἀληθινὴ τὴν ὕπαρξή τους, ἀπηλλαγμένη ἀπὸ κάθε περίτεχνο περικάλυμμα τῆς ἀνθρώπινης ἐφευρετικότητος. Ἐκεῖ, στὸν χῶρο αὐτὸ τῆς ἐρημίας, μακρὰ ἀπὸ τὸν κόσμον ἀνταλλάσσουν τὴ συντροφιά καὶ κοινωνικότητα τῶν ἀνθρώπων μὲ τὴν ἐπικοινωνία τους μὲ τὸν Θεό.

Ἔτσι, ὑπ’ αὐτὴ καὶ μὲ αὐτὲς περίπου τὶς προϋποθέσεις δημιουργήθηκε ὁ Μοναχισμὸς καὶ εἰδικὰ ὁ ἕνας ἀπὸ τοὺς τύπους του, ὁ ἐρημικὸς ἡσυχασμὸς.

Β΄ Τιμ. 2, 4.

Γαλ. 4, 19.

Γρηγορίου Θεολόγου, Λόγος Α΄, Εἰς τὸ Ἅγιον Πάσχα, 1. PG 35, 396B. Βλ. Π. Χρήστου, Τὸ μήνυμα τοῦ Ἁγίου Ὁρους, «Ἀθωνικὴ Πολιτεία, ἐπὶ τῇ χιλιετηρίδι τοῦ Ἁγίου Ὁρους», Θεσσαλονίκη 1963, σ. 93 ἔ.

ΠΗΓΗ: agiazoni.gr / www.pemptousia.gr

ΦΩΤΟ: agiameteora.net